

слідчими підрозділами органів внутрішніх справ України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 260 с.

4. Столітній А. В. Електронне кримінальне провадження: передумови виникнення сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. К.: Видавничий дім «АртЕк», 2016. 724 с.

5. Литвинчук О. І. Процесуальний статус слідчого в кримінальному процесі України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2007. 234 с.

Коваль Ольга Іванівна,

аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН ЗА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Україна активно здійснює співпрацю з міжнародними організаціями та є стороною багатьох міжнародних договорів, основне завдання яких полягає у підтриманні миру, безпеки та правопорядку, зміцненні верховенства права, забезпеченні основоположних прав людини та розвитку міждержавних відносин у різних сферах життя, в тому числі у галузі кримінального процесу.

Питанню вивчення міжнародного співробітництва у кримінальному процесі присвятили свої праці М. Чельцов-Бебутов, С. Юшков, С. Чернявський, Ю. Черноус, О. Татаров, А. Антонюк, А. Підгородинська, С. Сорока, Г. Римарчук та інші, досліджуючи які можна відзначити, що із стародавніх часів діяльність держав була спрямована не тільки на підтримання влади, правопорядку, цілісності державних кордонів, але й на розвиток мирної та взаємовигідної співпраці з іноземними державами.

Враховуючи значні напрацювання в напрямку дослідження міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, необхідно приділити увагу розвитку міжнародного договору як основи його здійснення.

Одним із головних чинників, який завжди впливав на процес становлення відносин з іноземними державами була торгівельна діяльність, під час якої йде безпосередній обмін накопиченим досвідом та інформацією, що допомагало внаслідок впровадження правовідносини.

Першоджерелом її здійснення, зокрема і на території Київської Русі, виступав звичай. Розвиваючись та удосконалюючись, він все точніше врегульовував різні сфери правовідносин, у зв'язку з чим почав набувати усталеної форми та визнання державою, що сприяло його фіксації у нормах права.

Не тільки правовий звичай виступав джерелом права у Київській Русі. Важливе місце серед них належить міжнародним

договорам, які закріплювали не тільки норми матеріального права, але й врегульовували процедурні питання їх застосування.

Вершину тодішніх міжнародно-правових відносин склали письмові двосторонні міждержавні угоди 907, 911, 944 та 971 років, що регламентували політичні, економічні та військові питання [1, с. 173].

Досліджуючи договори 911 та 944 років, укладені між Візантією та Київською Руссю, Чельцов-Бебутов М.А. слушно зазначив про те, що вони, в основному, врегульовували кримінальні, міжнародні та торгові відносини. Разом з цим, ним зроблено висновок про наявність розвиненої системи права Київської Русі, так як при укладенні договору вказувалось посилання на «руський закон» [2, с. 625].

Дійсно, з доводами вченого про формування власної системи права на території Русі важко не погодитись, а, тим більше, посилання на «руський закон» є беззаперечним доказом не тільки такого існування, а й підтвердженням їх важливості для розвитку власного законодавства.

Водночас варто відмітити і про інші положення Договору, які для розвитку міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні відіграли надзвичайну роль, а саме щодо екстрадиції, за яким особи, які вчинили злочин у Візантії мають бути видані для покарання на батьківщині, а греки – видавались у Візантію [3, с. 15].

Не дивлячись на примітивний характер регулювання, запровадження у систему законодавства власне поняття екстрадиції заклало основи для його подальшого розвитку, удосконалення та закріплення у нормах Кримінального процесуального кодексу України.

Заслуговує на увагу і той факт, що міжнародні договори мали не тільки чітко визначену структуру та регламентували важливі правовідносини, але й проголошували принципи взаємності та допомоги, які знайшли своє закріплення у договорі 911 року [4, с. 149].

Договір містив декларацію про непорушність укладеного мирного договору та у багатьох статтях врегульовував питання надання взаємодопомоги та виконання взаємних зобов'язань. Водночас установлювалось взаємне зобов'язання про право викупу полонених, повернення або видачу їх на батьківщину, а також передбачалась взаємна допомога у порятунку судна та доставки його до кордонів (Русі чи Візантії) [4, с. 149–150].

Відтак, це може свідчити про утвердження одного з ключових принципів здійснення належного співробітництва з іноземними державами - засади взаємності, якому відведено одну з провідних ролей у формуванні міждержавних відносин.

Достеменно відомо, що утворення ранньофеодальних держав на території Європи мало наслідком проведення численних військових експансій. З цього слідує, що укладення мирних договорів з іноземними державами на засадах взаємності сприяло не тільки розвиткові різних сфер правовідносин, але й виступало своєрідним гарантом від нападу.

Окремої уваги серед міжнародних договорів заслуговує самостійний договір 971 року, за яким київський князь взяв односторонні зобов'язання не воювати з греками, завжди виступати союзником, мати з ними «мир і міцну дружбу» [5, с. 30–31].

Хоча положення угоди містили односторонні зобов'язання з боку Київської Русі, все ж таки можемо зробити висновок, що розвиток дипломатичних відносин набував все більш інтенсивного характеру. А передбачені в договорі положення про мир та міцну дружбу знайшли своє розширене втілення в «Декларації про принципи міжнародного права, що стосується дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй» 1970 року, де сформовано основні вимоги для належного та взаємного підтримання міжнародного миру та безпеки у відносинах між державами [6].

Варто зазначити про існування іншого, не менш важливого, джерела права часів Київської Русі – «міжкнязівського договору», яким регулювались відносини між окремими князівствами. Зміст їх, як зазначає Юшков С.В., був різноманітний та визначав умови панування та підкоряння, умови союзу та миру, а також військових коаліцій [4, с. 83].

Отже, важливо відмітити, що період Київської Русі – це епоха формування власної системи законодавства, у якій важливу роль відведено міжнародним договорам, які сприяли не тільки розвитку дипломатичних відносин з Візантією, але й безпосередньо впливали на її становлення та розвиток.

Хоч положення міжнародних договорів досить спрощено врегульовували питання міжнародного співробітництва з іноземними державами, однак в них закріплено важливі основи його здійснення у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел

1. Задорожній О.В. Міжнародна-правова діяльність князів Київської Русі періоду «відносної централізації»: від Аскольда до Святослава (IX–X ст.). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2014. Випуск 27. Том 3. С. 171–175
2. Чельцов-Бебутов М.А. Курс советского уголовно-процессуального права. Очерки по истории суда и уголовного процесса в рабовладельческих, феодальных и буржуазных государствах. Санкт-Петербург: Равена Альфа. 1995. 846 с.
3. Антонюк А.Б. Процесуальні засади міжнародного співробітництва при розслідуванні кримінальних правопорушень: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Ірпінь, 2016. 220 с.
4. Юшков В.С. История государства и права России. Ростов-на-Дону: Феникс. 2003. 736 с.
5. Захарченко П.П. Історія держави і права України: підручник. Київ: Атіка. 2005. 367с.

6. Декларація про принципи міжнародного права, що стосується дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24 жовтня 1970 р. № 995_569. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569#Text.

Компанець Євгеній Михайлович,
аспірант Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, заступник начальника юридичного відділу компанії «Пахаренко і партнери», адвокат

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ВИТРАТИ В КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Держава витрачає значні кошти для досягнення завдань кримінального провадження – забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду, охорона законних інтересів учасників кримінального провадження. Витрати несуть й інші учасники провадження.

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 118 КПК України (далі - КПК) втрати, пов'язані з пересиланням речей і документів віднесено до процесуальних (далі – ПВ). Статтею 123 КПК визначено, що такі витрати здійснюються за рахунок Державного бюджету України в порядку, визначеному КМУ (далі – Порядок № 1104 [1]).

Частиною другою ст. 1 КПК встановлено, що кримінальне процесуальне законодавство України складається з положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана ВРУ, цього Кодексу та інших законів України. Принцип законності (ст. 9 КПК) зобов'язує уповноважених державою осіб під час здійснення кримінального провадження неухильно додержуватися зазначених вище актів законодавства та положень міжнародних договорів. У разі якщо норми КПК суперечать міжнародному договору, згода на обов'язковість якого надана ВРУ, застосовуються положення відповідного міжнародного договору України.

Із ЗМІ та Єдиного державного реєстру судових рішень (далі – ЄДРСР) відомо, що за результатами проведення обшуків вилучаються десятки тон фальсифікованої продукції, сировини і матеріалів, які використовувалися для її виробництва, обладнання тощо.

В провадженнях про порушення прав інтелектуальної власності (далі - ППІВ) та/або про фальсифікацію лікарських засобів час від часу слідчі офіційно звертаються до потерпілих з проханням розглянути можливість допомогти з перевезенням (транспортуванням) вилученої в ході обшуків продукції у зв'язку з її значним об'ємом. Для відновлення порушеного права та реалізуючи інтерес щодо припинення підпільного виробництва або розповсюдження